

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Соціологія особистості та девіантної поведінки

Шифр та назва спеціальності
054 - соціологія

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Соціологія управління

Кафедра
Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр
3,4

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

**Розробник: Рущенко Ігор Петрович,
Ihor.Rushchenko@kpi.edu.ua**

Доктор соціологічних наук, професор. Досвід роботи – 42 роки.
Автор 195-и наукових та науково-методичних праць, у тому числі
шести одноосібних монографій та підручників.
Розробник курсів: Соціологія особистості та девіантної поведінки, ,
Кадри та безпека організацій, Соціологія економічної злочинності,
Основи медіаграмотності та інформаційні війни

Лектор: Шанідзе Надія Олександрівна

nashanidze@ukr.net

Кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології і публічного
управління.

Авторка понад 60 наукових і навчально-методичних публікацій.
Провідна лекторка з курсів «Соціологія управління», «Теоретична
соціологія XXI століття», «Крос-культурні комунікації» «Соціологія
мови», «Соціологія особистості та девіантної поведінки», "Методологія
та методи роботи з персоналом", "Філософія економічної діяльності"

[Детальніше про викладача на сайті
кафедри](https://web.kpi.kharkov.ua/sp/)

Загальна інформація

Анотація

Під час вивчення курсу студенти знайомляться із теоретичними підходами до аналізу особистості, проявами відхиляючої поведінки та шляхами профілактики девіантної поведінки. Особливу увагу приділено питанням видів та форм девіантної поведінки, засобам профілактики та запобігання девіаціям, формам соціального контролю

Мета та цілі дисципліни

Ознайомлення студентів із основними соціологічними, філософськими та психологічними теоріями особистості; специфікою соціологічного підходу до визначення соціальної сутності, типології та процесу формування особистості; формування уявлення про соціалізацію та ресоціалізацію особистості, наукові підходи до її визначення; ознайомлення із основними концепціями девіантної поведінки та її поясненнями; створення практичних навичок дослідження різних форм та видів девіації; формування теоретичного та практичного світогляду щодо соціальних норм, соціального контролю та профілактики девіації.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.
СК09. Здатність ідентифікувати соціально-небезпечні явища та процеси, кризові умови й ризиковані стратегії розвитку та вміти розробляти соціальні технології, спрямовані на підтримку соціальної безпеки й сталості.

Результати навчання

РН14. Знати основні категорії соціального управління, основні типи організаційно-управлінських структур та шляхи оптимізації діяльності персоналу організації, потенціал соціологічного забезпечення управлінського процесу в організаціях; вміти будувати дерево цілей для діагностики діяльності та формувати стратегії розвитку організації.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 270 год. (9 кредитів ECTS): лекції – 64 год., практичні заняття – 48 год., самостійна робота – 158 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Загальна соціологія

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Дисципліна поєднує в собі теоретичну та практичну частини, складається із чотирьох взаємопов'язаних модулів, викладається за допомогою мультимедійних засобів, із застосуванням проектно-індивідуальної і командної роботи. На практичних заняттях застосовується проектний підхід, заплановано самостійну розробку проектів з кожного модуля із захистом під час практичних занять.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство.

Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять. Людина як психофізіологічна система та результат еволюційного розвитку. Перші концепції особистості: теологічні, філософські, марксистська концепція людини.

Тема 2. Психоаналітична парадигма дослідження особистості.

Передумови виникнення теорії Фрейда. Вчення щодо структури свідомості: розум, передсвідомість, несвідоме. Структура особистості: Ід, Его, Супер-Его. Концепція творчої

особистості Альфреда Адлера. Структура особистості за Карлом Юнгом. Еріх Фромм і розвиток вчення Фрейда в умовах постмодерну. Соціокультурна концепція особистості Карен Хорні. Вплив ідей на сучасний феміністський рух. Соціологічні аспекти теорії: пояснення соціальних конфліктів, воєн, революцій, агресивних станів та насильницьких злочинів.

Тема 3. Теорія рис особистості. Праці Г.Олпорта, Р.Кеттела, Г.Айзенка.

Поняття рис особистості. Вчення Гордона Олпорта щодо рис особистості. Концепція емпіричного спостереження рис особистості Реймонда Кеттела. Г. Айзенк про риси особистості.

Тема 4. Біхевіоризм, соціально-когнітивний напрям в теорії особистості.

Радикальний біхевіоризм Скіннера. Соціально-когнітивний напрям: праці Альберта Бандури. Пізнання, передбачення, саморегуляція. Теорія особистісних конструктів Джорджа Келлі

Тема 5. Гуманістична концепція особистості. Соціологічні теорії особистості Ч.Кулі та Дж. Міда.

Гуманістична концепція особистості Карла Роджерса. Теорія дзеркального «Я» Чарльза Кулі і Джорджа Міда. Структура особистості за формулою $I = We + Me$

Тема 6. Функції та структура особистості.

Основні функції особистості: функція підсвідомості. Теорія самоактуалізації потреб Абрахама Маслоу. Система потреб людини як фундамент особистості. Цілепокладання. Ціннісна підсистема особистості та її формування. Пізнавальна діяльність, роль пам'яті в опануванні світу. Особистість і соціальні відносини. Образ іншого. Особистість як цілісність та «Я». Самореалізація

Тема 7. Типологія особистості.

Психофізіологічні та антропологічні критерії типології. Соціологічні ознаки, які можна використовувати як основу процедури типології. Соціальна спрямованість особистості. Самопрезентація особистості в умовах свободи вибору.

Тема 8. Соціалізація особистості: сутність і теоретичні пояснення.

Поняття соціальної адаптації і соціалізації особистості.

Теорія соціалізації Еріка Еріксона: 8 стадій психосоціального розвитку особистості.

Рольова теорія соціалізації. Фактори, що зумовлюють розвиток особистості і вектор соціалізації.

Генетичний фактор, фізичне середовище, стан здоров'я людини. Мікросоціальні фактори: батьки, сім'я, близьке оточення.

Макросоціальні фактори: характер історичної епохи, тип суспільства, політико-ідеологічні і економічні процеси.

Тема 9. Особистість і девіантна поведінка.

Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології. Проблема соціальних відхилень (девіантності) як онтологічне питання кожної культури. Міждисциплінарний характер проблеми, предметні області психології, соціології, біології, кримінології, педагогіки. Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантної поведінки. Постулати девіантології. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіанції, принцип доповнення.

Тема 10. Типологія девіантної поведінки.

Критерії розрізнення типів девіантів і девіантної поведінки. Критерій суспільної небезпеки. Девіантність як форма агресії. Аутоагресивна поведінка: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид. Злочинність як зовнішня форма агресії. Тероризм, злочини проти миру і людяності як найбільш небезпечні форми відхиляючої поведінки. Гендерний критерій: особливості девіантної поведінки чоловіків та жінок. Специфіка девіантності дітей та підлітків.

Тема 11. «Позитивні» девіанти і їх роль у суспільствах.

Негативні і «позитивні» форми девіантної поведінки. Основні типи «позитивних» девіантів: генії, що випередили свій час, релігійні і політичні дисиденти, що були визнані у наступному як позитивні актори, люди з паранормальними здібностями, громадські діячі та активісти у суспільствах, де обмежені свободи. Дилема порядку і прогресу та специфічна роль «позитивних» девіантів.

Тема 12. Біологічні пояснення девіантної поведінки.

Методологія біологічного пояснення девіантної поведінки. Ранні біологічні гіпотези і теорії: теорія виродження Нордау, теорія природженого злочинця Ломброзо. Біологічні концепції у ХХ ст. У пошуку «гену злочинності».

Тема 13. Психологічні пояснення девіантної поведінки.

Психоаналітичне розуміння патологічної агресії, феномену серійних і масових вбивць. Девіантна поведінка як збій у процесі соціалізації і розвитку особистості

Тема 14. Класики соціології про проблему соціальних відхилень.

Функціональний підхід: теорії Спенсера і Дюркгайма. Злочин і суїцид як нормальні соціальні факти. Теорія пристосування до норми Р.Мертон. Девіантність з точки зору конфліктології. Пояснення злочинності й інших «суспільних виразок» К.Марксом. Девіантна поведінка як відповідь на виклики цивілізації (теорія П.Сорокіна).

Тема 15. Соціологічні теорії, що пояснюють девіантну поведінку дорослих і дітей.

Трансмійні теорії, що пояснюють девіантність фактором соціальних контактів та наслідуванням девіантних зразків поведінки. Зіткнення культур і девіантна поведінка. Культурна криминологія про причини злочинності. Драматизація зла (теорія Танненбаума), роль ЗМІ у пропаганди соціальних відхилень. Теорія наличок (ярликів). Теорія девіантного підсилення і спіралі девіантності. Сучасні філософсько-соціологічні «виправдання» девіантності.

Тема 16. Особистість девіанта.

Девіантна поведінка як наслідок нездорової особистості. Деформація підсистеми цінностей та нездорові ціннісні орієнтації. Проблеми когнітивного характеру. Розумова відсталість. Не сформована «Я – концепція», комплекс неповноцінності, підвищена агресивність. Проблема з підсистемою соціальної комунікації та неможливість мати нормальні стосунки з оточенням.

Тема 17. Хімічний тип залежності. Алкоголізм та наркоманія та їх соціальні наслідки.

Поняття і типологія адиктивної поведінки. Алкоголь як легалізована психоактивна речовина. Наркоманія і поширення вживання наркотичних речовин. Поняття наркотичної речовини. Наркотики і прекурсори. Соціальні наслідки вживання наркотиків і наркотичної залежності. Психофізичні наслідки вживання наркотиків.

Тема 18. Нехімічний тип адиктивної поведінки.

Мультимедійна залежність як риса постіндустріального суспільства. Інтернет-адикція. Ознаки мультимедійної залежності. Ігроманія і її різновиди. Розвиток психологічної залежності від азартної гри. Ігровий бізнес і нові пропозиції на ринку азартних ігор. Харчова залежність: етіологія і негативні наслідки.

Тема 19. Суїцид як форма девіантної поведінки.

Суїцид як соціальне явище. Соціологічний аналіз явища в роботі Е.Дюркгайма «Самогубство». Форми суїциду. Суїцидальна тенденція як стан особистості.

Тема 20. Сексуальні відхилення. Проституція як форма девіантної поведінки.

Культура і сексуальна норма. Християнська релігія і сексуальність. Сексуальна революція і її наслідки. Сексуальні перверсії і захворювання. Патосексологія і кримінальна сексологія. Поняття проституції. Проституція і суспільна мораль. Історія проституції як соціального явища

Тема 21. Злочинність і її різновиди.

Поняття злочину. Юридична дефініція. Злочин як девіація: порушення закону, осуд з боку громадської думки, негативні наслідки. Кримінальні відносини і постраждала сторона. Кримінальне покарання і його різновиди. Типологія злочинності.

Тема 22. Найнебезпечніші злочинні дії: злочини проти миру і людяності, геноцид, тероризм.
Війна і право. Військові злочини. Поняття геноциду. Геноцид як інструмент політики. Тероризм: поняття і форми. Історія тероризму в Європі і світі. Небезпека тероризму. Особистість терориста. Причини терору. Державний терор і терор політичних рухів і організацій. Гібридна війна: сутність, технології, дискурси. Питання виміру рівнів девіації в зоні проведення бойових дій

Тема 23. Соціальний контроль і його форми.

Поняття соціального контролю. Функції соціального контролю. Поняття санкції. Різновиди санкцій. Офіційний соціальний контроль: суб'єкти, інструменти, повноваження. Неформальний соціальний контроль. Сила громадської думки і контролю з боку оточення. Інструменти неформального контролю. Санкції з боку оточення. Внутрішній самоконтроль. Самопокарання. Особливості зміни форм соціального контролю в умовах воєнного стану

Тема 24. Кримінальне покарання і його функції.

Природа кримінального покарання. Функції кримінального покарання: відплата, соціальна справедливість, індивідуальна превенція, суспільна превенція, відновлення прав потерпілої сторони, перевиховання. Еволюція форм кримінального покарання. Історія смертної кари. Дискусія довкола заборони смертної кари. Пенітенціарна система. Тюремний соціум.

Тема 25. Соціальна, психологічна та медична робота з девіантами.

Принципи і методи соціальної роботи з девіантами. Світовий досвід діяльності соціальних працівників з вирішення проблем девіантів різного профілю. Соціальні служби, які орієнтовані на роботу з різними категоріями девіантів в Україні. Сутність медичного втручання з метою припинення девіантної поведінки: принципи і форми лікування. Допомога в ресоціалізації

Тема 26. Програми реабілітації і ресоціалізації девіантів.

Поняття реабілітації. Програми реабілітації алкоголіків, наркоманів, проститутток. Терапевтичні спільноти. Спільноти анонімних алкоголіків та наркоманів. Проблема ресоціалізації осіб, які тривалий час знаходилися у соціальній ізоляції.

Тема 27. Профілактика девіантної поведінки.

Поняття профілактики. Основні форми профілактичної діяльності. Первинна і вторинна профілактика відносно наркотичної залежності. Виховання і профілактика соціальних відхилень у дітей. Роль сім'ї в профілактиці девіантної поведінки.

Теми практичних занять

Тема 1. Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство.

Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології. Актуальність проблеми девіантної поведінки для потреб сімейного та шкільного виховання, розвитку системи соціального контролю, соціального порядку та морального здоров'я суспільства. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять. Людина як психофізіологічна система та результат еволюційного розвитку. Біологічні властивості людини, які обумовлюють існування особистості та можливість існування суспільства. Соціальність особистості. Особистість як результат соціальної адаптації та розвитку людини як соціальної одиниці. Феномен «феральних дітей» як природний експеримент, що доводить соціальність особистості. Індивід та індивідуальність. Особистість як протиріччя соціального й індивідуального, матеріального і ідеального. Перші концепції особистості: теологічні, філософські, марксистська концепція людини

Тема 2. Психоаналітична парадигма дослідження особистості.

Передумови виникнення теорії Фрейда. Вчення щодо структури свідомості: розум, передсвідомість, несвідоме. Структура особистості: Ід, Его, Супер-Его. Концепція творчої особистості Альфреда Адлера. Концепт відчуття неповноцінності (комплекс неповноцінності). Компенсація і гіперкомпенсація – соціальні стратегії особистості. Потяг до досконалості як

фундаментальний закон людини. Структура особистості за Карлом Юнгом. Еріх Фромм і розвиток вчення Фрейда в умовах постмодерну.

Соціокультурна концепція особистості Карен Хорні. Вплив ідей на сучасний феміністський рух. Соціологічні аспекти теорії: пояснення соціальних конфліктів, воєн, революцій, агресивних станів та насильницьких злочинів.

Тема 3. Теорія рис особистості. Праці Г.Олпорта, Р.Кеттела, Г.Айзенка.

Факторний аналіз особистості і початок психодіагностики. Особистісний опитувальник Кеттела. Опитувальник Айзенка. Практичне використання емпіричного спостереження рис особистості в практиці управління людськими ресурсами. Зв'язок рис з особливостями соціальної поведінки. Природжені риси і риси, які формуються у суспільстві. Основні види рис та їх континууми у соціумі. Кореляція рис поміж собою. Можливість емпіричного спостереження. Вчення Олпорта про самість та стадії її розвитку. Визначення поняття зрілої особистості. Концепція емпіричного спостереження рис особистості Реймонда Кеттела. Факторний аналіз особистості і початок психодіагностики. Особистісний опитувальник Кеттела. Практичне використання емпіричного спостереження рис особистості в практиці управління людськими ресурсами.

Тема 4. Біхевіоризм, соціально-когнітивний напрям в теорії особистості.

Теорія «Стимул – реакція». Концепція підкріплення. Позитивне і негативне підкріплення. Соціологічний сенс біхевіористської теорії. Оперантна поведінка. Межі керування людиною. Соціально-когнітивний напрям: праці Альберта Бандури. Пізнання, передбачення, саморегуляція. Людина як дослідник. Формування особистісних конструктів та їх вплив на поведінку.

Тема 5. Гуманістична концепція особистості. Соціологічні теорії особистості Ч.Кулі та Дж. Міда.

Гуманістична концепція особистості Карла Роджерса. Особистість як цілісна система, холістична наукова перспектива. Розвиток «Я – концепції». Повноцінно функціонуюча людина. Теорія дзеркального «Я» Чарлза Кулі і Джорджа Міда. Структура особистості за формулою $I = We + Me$

Тема 6. Функції та структура особистості.

Основні функції особистості: функція підсвідомості. Теорія самоактуалізації потреб Абрахама Маслоу. Система потреб людини як фундамент особистості. Цілепокладання. Ціннісна підсистема особистості та її формування. Пізнавальна діяльність, роль пам'яті в опануванні світу. Особистість і соціальні відносини. Образ іншого. Особистість як цілісність та «Я». Самореалізація

Тема 7. Типологія особистості.

Психофізіологічні та антропологічні критерії типології: біологічні індикатори, расово-етнічні ознаки, темперамент, природжені риси. Соціологічні ознаки, які можна використовувати як основу процедури типології. Соціальна спрямованість особистості. Самопрезентація особистості в умовах свободи вибору.

Тема 8. Соціалізація особистості: сутність і теоретичні пояснення.

Поняття соціалізації особистості. Первинна і вторинна соціалізація. Теорія соціалізації Еріка Еріксона. Рольова теорія соціалізації. Зовнішні фактори, що впливають на характер соціалізації та її результати. Самовиховання і вплив на соціалізацію суб'єктивного чинника. Інститути соціалізації: сім'я, освіта, трудовий колектив. Сутність і напрями виховання в контексті соціалізації особистості.

Тема 9. Особистість і девіантна поведінка.

Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології.

Проблема соціальних відхилень (девіантності) як онтологічне питання кожної культури. Міждисциплінарний характер проблеми, предметні області психології, соціології, біології, кримінології, педагогіки. Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантної поведінки. Постулати девіантології. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіації, принцип доповнення.

Тема 10- 11. Типи й види девіантної поведінки та девіантів.

Критерії диференціації девіантів та девіантної поведінки: гендерно-віковий, суспільної небезпеки, за напрямом і змістом поведінки. Шкала соціальної небезпеки. Особливо небезпечні форми людської поведінки. Особливості девіантної поведінки жінок і чоловіків. Специфіка девіантності дітей та підлітків. «Позитивні» девіанти: різновиди та їх історична роль.

Тема 12-15. Теорії, які пояснюють девіантну поведінку.

Біологічний напрям в теоретичній девіантології: основні теорії XIX та XX ст. Психоаналітичне пояснення агресивної поведінки, масових і серійних вбивств, війни та революції.

Класики соціології про проблему девіантної поведінки. Теорія пристосування до норми Р. Мертона. Трансмисійні теорії, що пояснюють поширення девіантної поведінки.

Культурологічне пояснення девіантної поведінки. Теорії, що пояснюють девіантність в середовищі підлітків та неповнолітніх. Радикальний напрям та теорія конструювання девіантності.

Тема 16. Особистість девіанта: функціональні й структурні деформації.

Порівняльний аналіз основних функцій та підсистем «нормально» особистості і особистості з відхиляючою поведінкою. Втрата самоконтроля і проблема дефіциту волі у певних категорій девіантів. Фактори, які негативно впливають на процес соціалізації та зумовлюють формування особистості девіанта.

Тема 17. Хімічний тип залежності. Алкоголізм та наркоманія та їх соціальні наслідки.

Адикція як соціальна проблема, стан особистості і девіантні прояви. Біологічний і соціальний механізми формування алкогольної залежності. Негативні наслідки зловживання алкоголем для людини, сім'ї, суспільства. Антиалкогольні кампанії та проблематика «сухого закону».

Наркотичні речовини: критерії, різновиди, специфіка дії на людину. Наркотична залежність і її згубні наслідки для особистості. Поведінка наркомана. Наркобізнес. Наркотрафік у світі, діяльність наркомафій. Суспільна відповідальність наркоманів та осіб, які сприяють наркотизації населення.

Тема 18. Нехімічний тип адиктивної поведінки.

Мультимедійна та Інтернет-адикція: ознаки і негативні наслідки. Ігроманія: історія явища, сучасні форми та негативні прояви. Харчова залежність: особисті і соціальні проблеми

Тема 19. Суїцид як форма девіантної поведінки.

Суїцид як соціальне явище: статистика, небезпека. Зміна ставлення до самогубства в історії людства. Еміль Дюркгайм про «нормальність» суїциду і злочинності. Робота «Самогубство». Форми суїциду і суїцидальні тенденції як специфічний стан особистості.

Тема 20. Сексуальні відхилення. Проституція як форма девіантної поведінки.

Культура і сексуальна норма: коеволуція. Сексуальна революція другої половини XX ст.

Сексуальні перверсії. Реакція оточення. Кримінальна сексологія і найбільш небезпечні злочини на ґрунті сексуальних відхилень. Соціологічне пояснення проституції.

Тема 21. Злочинність і її різновиди.

Юридичне визначення злочину. Типи й види злочинної поведінки. Тяжкість злочину і суспільна небезпека злочинності. Кримінальні стосунки, потерпіла сторона та її права. Особистість злочинця.

Тема 22. Найнебезпечніші злочинні дії: злочини проти миру і людяності, геноцид, тероризм.

Злочини проти миру та людяності, військові злочини. Геноцид: історія явища, причини, соціальні та юридичні наслідки. Тероризм: історія, форми, небезпека в сучасних умовах.

Гібридна війна: сутність, технології, дискурси. Питання виміру рівнів девіації в зоні проведення бойових дій

Тема 23. Соціальний контроль і його форми.

Поняття соціального контролю і соціальних санкцій. Офіційний соціальний контроль: суб'єкти та санкції. Неформальний соціальний контроль та його санкції. Самоконтроль людини та самопокарання.

Тема 24. Кримінальне покарання і його функції.

Сутність і форми кримінального покарання.Еволюція форм кримінального покарання, інституту смертної кари та пенітенціарної системи. Форми кримінального покарання, які не передбачають позбавлення волі.Сучасна пенітенціарна система і тюремний соціум.

Тема 25. Соціальна, психологічна і медична робота з девіантами.

Принципи, цілі, методи соціальної роботи з девіантами.Основні суб'єкти, що надають допомогу різним категоріям девіантів в Україні. Світовий досвід соціальної роботи з девіантами.

Специфіка роботи з дітьми-девіантами. Медична допомога і лікування девіантів.

Медична допомога особам, що страждають на алкоголізм і наркоманію.

Медична допомога суїцидентам.Медична допомога особам з сексуальними відхиленнями та особам, що займаються проституцією.

Тема 26. Програми реабілітації і ресоціалізації девіантів.

Сутність понять «реабілітація» та «ресоціалізація» стосовно девіантів.Основні соціальні технології, що передбачають реабілітацію залежних осіб.Програми для реабілітації осіб, які займалися проституцією, жертв «білого рабства», дітей, які залучалися до секс-індустрії.

Тема 27. Профілактика девіантної поведінки.

Поняття профілактики девіантної поведінки. Основні форми профілактичної діяльності.Сім'я та сімейне виховання у профілактиці девіантної поведінки.Роль системи освіти, державних установ в системі профілактики.Роль ЗМІ, пропаганда здорового способу життя. діяльність кризових центрів. Телефони довіри.

Теми лабораторних робіт

Лабораторних занять не передбачено

Самостійна робота

Самостійна робота студентів здійснюється шляхом підготовки до практичних занять, виконання проектних завдань, рефератів, написання есе. Перевірка відбувається під час практичних занять через захист проекту (доповідь та презентація), обговорення, виконання контрольних робіт тощо.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О. І. Пташник-Середюк, С. А. Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с
2. Гвоздецька Б., Рюль В., Варга Н. Соціологія: методичні матеріали до самостійної роботи: навчально-методичний посібник для напряму підготовки «054 Соціологія». Ужгород: УжНУ, 2021. 110 с.
3. AhadMd A.R. HumanActivityRecognitionChallenge / AhadMd A.R., Lago P., Inoue S. (Eds.) – NewYork : Springer, 2021. – 133 p
4. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.І.Волович, М.І.Горлач, В.Г.Кремень та ін. – 6-те вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 808 с.
5. Запобігання злочинності через планування території, безпеки житлового середовища (за результатами соціологічного опитування) : практич. порадник / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, В.С. Березняк та ін.; – Дніпро : ДДУВС, 2022. – 97 с. - <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/10846?show=full>
6. Талдикін О.В. Соціологія права. Структурно-логічні схеми і таблиці : навч. посіб. / О.В. Талдикін. – Дніпро : ДДУВС, 2022. – 144 с. - <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/10471>
7. Комих Н.Г. Соціологічні дослідження у сфері правоохоронної діяльності : навч. посіб. / Н.Г. Комих. – Дніпро : ДДУВС, 2022. – 112 с. - <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/10446>

Допоміжна література

8. Адлер А. Наука жить / Пер. с англ и нем. – К.: Port-Royal, 1997.
9. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. — К., 2002.

10. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. – Вип.16. – Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. – С. 587–593.*
11. Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2000. - №2.*
12. Злобіна О. Г., Тихонович В. О. Особистість сьогодні: адаптація до суспільної нестабільності. - К., 1996.
13. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: Конспект. — Вип. 3. — Львів, Кальварія, 1996.
14. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз // *Право України. – 2000. – № 8. Як нам зменшити кількість самогубств в Україні / Проект міждисциплінарної програми суїцидальної превенції. – Одеса, 2007.*
15. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
16. Іванченко А. В. Соціалізація і соціальне виховання: Навч. посіб.—Житомир: Полісся, 2006.
17. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. - К.: Центр навчальної літератури, 2005.
18. Лукашевич М. П. Соціалізація: виховні механізми і технології./ Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. — К., 1999.
19. Фромм Е. Втеча від свободи: людина для себе / Пер. с англ. – Мінськ : Попурі, 1998. – 420 с. Холл М. Структура особистості / Холл М., Боденхамер Б., Болстед Р., Хемблетт М. - Київ: Софія, 2004.
20. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс: Підручник. – К.: Каравела, 2004.
21. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. — К.: Укр. центр духовної культури, 2000.
22. Москаленко В. В. Соціалізація особистості : моногр. / В. В. Москаленко. – Київ : Фенікс, 2013. – 540 с.
23. Муляр В. І. Самореалізація особистості як соціальна проблема (філософсько-культурологічний аналіз). — Житомир, 1997. Навч.-метод. посіб. / Ін-т змісту і методів навчання. –К., 1998.
24. Пилягіна Г. Я., Винник М. І. Проблема саморуйнуючої поведінки серед населення України // *Новини медицини и фармації. — 2007. — № 215.*
25. Рущенко І. Ідейні джерела відновлюваного правосуддя: позитивістська школа в науці кримінального права // *Кримінологія и девіація / Кримінологічні дослідження: вип.8. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. – С.31–40.*
26. Рущенко І.П. Архетип заборони як кримінологічна гіпотеза // *Соціальна психологія. – 2007. – №2 (22). – С. 3–13.*
27. Рущенко І.П. Дисиденти як девіанти тоталітарних суспільств // *Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 7 квіт. 2012 р.). – Х.: ХНУВС, 2012. – С. 66–70.*
28. Рущенко І.П. Кримінологічна модель особистості // *Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи: матеріали міжн. наук. конф., 9 грудня 2016 р. / за ред. В.Я. Тація, Б.М. Головкина. – Х.: Право, 2016. – С.57-60.*
29. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. – Вип.15. – Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2009. – С.136–146.*
30. Рущенко І.П. Страх як базисний елемент системи соціального контролю // *Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 6 квіт. 2013 р.). – Х.: ХНУВС, 2013. – С. 12–16.*
31. Рущенко І.П. Фактор моди в структурі епідемії наркотизму // *Український соціум. – 2014 – №4 (51). – С.75-85.*
32. Рущенко І.П., Сердюк О.О. Моніторинг адиктивної поведінки харківської молоді: концептуалізація даних емпіричних спостережень // *Український соціум. 2016. № 4(59). – С. 42-56.*
33. Рущенко І.П., Швед О.В. Дитяча порнографія та небезпека спілкування дітей в Інтернеті // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. – Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2005. – С.461–465.*
34. Рущенко І.П. Методологічні і методичні питання виміру рівнів девіації в зоні бойових дій // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка / Соціологічні науки. – 2016. – №5 (302). – С. 71-91.*
35. Скотна Н. Особа в розколотій цивілізації: освіта, світогляд, дії. — Львів: Укр. технології, 2005.

36. Сморгж Л. О. Особа і суспільство (філософсько-психологічний аспект). — К., 2001.
Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посібник / За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.
37. Соціальний ареал життя особистості / М. Шульга (ред.); НАН України, Ін-т соціології. — К., 2005.
38. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. – 2-е вид. – К.: «Фоліант», 2007.

Література іноземною мовою

1. Article 19. (1999, June). RighttoKnow: PrinciplesonFreedomofInformationLegislation. InternationalStandardsSeries. Retrieved 27 May 2009 from www.article19.org/pdfs/standards/righttoknow.pdf
2. Bertrand, Claude-Jean. (2003). MediaEthicsandAccountabilitySystems. NewYork: HamptonPress
3. CommitteetoProtectJournalists, at <http://www.cpj.org>
4. Dominick, J. R. (2007). The Dynamics ofMassCommunications. 9th ed. Boston: McGraw-Hill
5. Dutton, William H. Socialtransformationinaninformationsociety: rethinkingaccesstoyouandtheworld, 2004, 134 p.
6. http://portal.unesco.org/ci/en/files/19137/11164945435advocacy_brochure.pdf
7. Joseph, Ammu. (2005): MediaMattersCitizensCare. Retrievedon 17 May 2011 from
8. Mencher, Melvin. (2006). NewsReportingandWriting (10th ed.). Boston: McGraw-Hill
9. Mendel, Toby. (2008). FreedomofInformation: A ComparativeLegalSurvey (2nd Ed.).
10. Paris: UNESCO, at <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001584/158450e.pdf>
11. Reporterssansfrontiers, at <http://www.rsf.org>
12. Rosenstiel, Tomand A. Mitchell (eds). (2003). ThinkingClearly: CasesinJournalisticDecision-Making. NewYork: ColumbiaUniversityPress
13. StateoftheNewsMedia, at <http://www.journalism.org>
14. UNESCO. (2007). ModelCurriculaforJournalismEducationforDevelopingCountriesandEmergingDemocracies. Paris: UNESCO, at <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001512/151209e.pdf>
15. UNESCO. (2009) GuidelinesforBroadcastersonPromotingUserGeneratedContentandMediaandInformationLiteracy. Paris: UNESCO, at <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001871/187160e.pdf>
16. Ward, S.J.A. (2005). PhilosophicalFoundationsofGlobalJournalismEthics. JournalofMassMediaEthics 20:1, 3-21

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Опис структури підсумкової оцінки, обов'язкових завдань та процедури нарахування балів, особливо звертаючи увагу на самостійну роботу та індивідуальні завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

30.06.2023

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина БІРЮКОВА

30.06.2023